យន្តការដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីនៅកម្ពុជា

ក. សេចក្ដីផ្ដើម

រដ្ឋធម្មនុញ្ញការពារសិទ្ធិមានកម្មសិទ្ធិឯកជនលើអចលនវត្ថុ[1] និងតាមរយៈមាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនាំឲ្យសិទ្ធិប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការមានកម្មសិទ្ធិឯកជនត្រូវបានការពារយ៉ាងរឹងមាំថែមទៀត។ កម្ពុជាបានក្លាយជាភាគីនៃសន្ធិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សជាច្រើន[2] ដែលការពារសិទ្ធិមានកម្មសិទ្ធិឯកជន រួមមានសិទ្ធិមាននិវេសនដ្ឋានសមរម្យ និងមិនទទួលរងការដកហូតតាមអំពើចិត្ត សិទ្ធិមានអាហារហូបចុកគ្រប់គ្រាន់សិទ្ធិធ្វើការងារ សិទ្ធិខាងសុខភាព សិទ្ធិស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ សេរីភាពខាងការបញ្ចេញមតិ សេរីភាពខាងការប្រជុំ និងសិទ្ធិទទួលបានដំណោះស្រាយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។

រដ្ឋធម្មនុញ្ញធានាសិទ្ធិប្រជាពលក្នុងការប្ដឹងបរិហារ ប្ដឹងតវ៉ា ឬប្ដឹងទាសំណងជូសជុលការខូចខាតដែលបណ្ដាលមកពីអង្គការរដ្ឋ អង្គការសង្គម ឬបុគ្គលនៃអង្គការទាំងនេះ និងសិទ្ធិទទួលបានដំណោះស្រាយដោយតុលាការឯករាជ្យ។ មាត្រា ១២៨ កថាខណ្ឌ ១ និង ២ នៃរធ្មធម្មនុញ្ញកម្ពុជាចែងថា *"អំណាចតុលាការជាអំណាចឯករាជ្យ។ អំណាចតុលាការ ជានារក្សាអនាគត និង ការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។"*

ការដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី គឺអាស្រ័យថាតើដីនោះបានចុះបញ្ជី ឬមិនទាន់បានចុះបញ្ជី។ តើយើងត្រូវប្រើយន្តការបែបណាខ្លះ ដើម្បីការពារនិងធានាសិទ្ធិដីធ្លីរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ? ផ្អែកតាមច្បាប់ភូមិបាលនិងអនុក្រឹត្យលេខ៤៦ស្ដីពីនីតិវិធីនៃការកសាងប្លង់សុរិយោដីនិងសៀវភៅគោលបញ្ជីដីធ្លី(២០០២) និងអនុក្រឹត្យលេខ៤៧ ស្ដីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈកម្មការសុរិយោដីមានយន្តការមួយចំនួនសម្រាប់ការដោះស្រាយទំនាស់ក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការ និងក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ រួមមាន ១) ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ២) គណៈកម្មការសុរិយោដី ៣)គណៈកម្មការរដ្ឋបាល ៤) អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី និង ៥) ប្រព័ន្ធតុលាការ។

១. ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ "ជាអ្នកប្រមូលគំនិតយោបល់ផ្សេងៗ" របស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំសង្កាត់ ប៉ុន្តែគ្មានសិទ្ធិអំណាចធ្វើសេចក្ដីសម្រេចនោះទេ។[3] នៅពេលគ្មានសេចក្ដីសម្រេចជាមុន

---

[1] មាត្រា ៤៤ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ

[2] សន្ធិសញ្ញាសំខាន់ៗមានកតិកាសញ្ញាស្ដីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងនយោបាយ និងកតិកាសញ្ញាស្ដីពីសិទ្ធិខាងសេដ្ឋកិច្ច សង្គមនិងវប្បធម៌។

[3] អនុក្រឹត្យលេខ ២២ កឈដ/ខដ ស្ដីពី វិមជ្ឈការនៃអំណាច តួនាទី និងករណីកិច្ចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ/សង្កាត់ ថ្ងៃទី២៥ ខែមីនា ឆ្នាំ២០០២ មាត្រា ៦១។

តាមការអនុវត្តជាក់ស្តែង ករណីភាគច្រើនគ្រាន់តែធ្វើសវនកម្មនៅមុខក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ មុនពេលបញ្ជូនបន្តទៅថ្នាក់លើ។[4]

២. គណៈកម្មការសុរិយោដីថ្មី

កម្មវិធីគ្រប់គ្រងនិងរៀបចំដីធ្លីដែលបានចាប់ផ្តើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ២០០២ គឺជាដំណាក់កាលដំបូងនៃការរៀបចំ ការគ្រប់គ្រង និងការបែងចែកដីធ្លីរបស់រដ្ឋាភិបាល។ កម្មវិធីនេះដំបូងឡើយមានគម្រោងអនុវត្តរយៈពេល១៥ឆ្នាំ និងបានដាក់ចេញនូវទិសដៅសំខាន់ៗមួយចំនួន រួមទាំងការទប់ស្កាត់ និងដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីនានាផងដែរ។ ប៉ុន្តែធនាគារពិភពលោកជាដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ដ៏សំខាន់មួយជាមួយកម្មវិធីនេះ បានចេញសេចក្តីថ្លែងការណ៍មួយនៅឆ្នាំ២០០៩ ថាកម្មវិធីគ្រប់គ្រង និងរៀបចំដីធ្លីមិនបានសម្រេចលទ្ធផលតាមការគ្រោងទុកនោះទេ ជាពិសេសសំដៅដល់កិច្ចការពារផ្នែកសង្គមនិងបរិស្ថាននៅតាមតំបន់ទំនាស់នានាក្នុងទីក្រុង។ ព្រោះហេតុដូច្នេះ រដ្ឋាភិបាលបានសម្រេចបញ្ចប់ភាពជាដៃគូក្នុងកម្មវិធីគ្រប់គ្រង និងរៀបចំដីធ្លីជាមួយធនាគារពិភពលោកដែលនាំឱ្យមានការបញ្ចប់ការផ្តល់ថវិការបស់ធនាគារពិភពលោកដល់គម្រោងនេះ។

ជាការគួរឱ្យកត់សម្គាល់នោះគឺសមាសភាគចំនួនបួននៃកម្មវិធីគ្រប់គ្រង និងរៀបចំដីធ្លីផ្តោតសំខាន់លើការបង្កើនសមត្ថភាពស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលក្នុងការដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី ពោលគឺតាមរយៈការបង្កើតយន្តការដោះស្រាយទំនាស់បីថ្នាក់នៃគណៈកម្មការសុរិយោដី។ ច្បាប់ភូមិបាលណែនាំថាជម្លោះកើតឡើងលើដីធ្លីដែលមិនទាន់បានចុះបញ្ជីត្រូវបញ្ជូនទៅគណៈកម្មការសុរិយោដីដើម្បីធ្វើការស៊ើបអង្កេតនិងដោះស្រាយ។[5] គណៈកម្មការសុរិយោដីត្រូវបានគេរំពឹងថានឹងផ្តល់នូវមធ្យោបាយដោះស្រាយករណីវិវាទនោះទាន់ពេលវេលាដោយពុំមានការចំណាយនិងមានការជំទាស់តិចតួច។

យន្តការដោះស្រាយទំនាស់ថ្នាក់ក្រោមចំនួនបី បានបង្កើតឡើងនៅក្រោមគណៈកម្មការសុរិយោដីដើម្បីធ្វើសវនកម្មទំនាស់នានាពាក់ព័ន្ធទៅនឹងដីធ្លីដែលមិនទាន់បានចុះបញ្ជី និងទំនាស់ដែលមិនទាន់បានដោះស្រាយនៅមុខគណៈកម្មការរដ្ឋបាល យន្តការទាំងនេះមាន ១)នៅថ្នាក់ស្រុកខណ្ឌ ២) នៅថ្នាក់ខេត្តក្រុង និង ៣)នៅថ្នាក់ជាតិ។ ទំនាស់ដីធ្លីជាដំបូង ត្រូវដោះស្រាយនៅថ្នាក់ស្រុកខណ្ឌដែលមានសមត្ថកិច្ចត្រឹមតែផ្តល់ការគាំទ្រឱ្យមានការផ្សះផ្សា។[6] ប្រសិនបើមិនអាចឈានដល់ការព្រមព្រៀងគ្នានៅថ្នាក់ស្រុកខណ្ឌទេ ករណីនេះត្រូវបញ្ជូនទៅថ្នាក់ខេត្តក្រុងដើម្បីផ្សះផ្សាថែម

[4] របាយការណ៍របស់អ្នកតំណាងពិសេស ឆ្នាំ២០១២។

[5] ច្បាប់ភូមិបាលអនុក្រឹត្យលេខ ៤៧ ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈកម្មការសុរិយោដី ឆ្នាំ២០០២។

[6] ប្រភពខាងលើមាត្រា ៦។

ទៀត។[7] ដោយហេតុថា នៅឆ្នាំ២០០៩ គណៈកម្មការសុរិយោដីខេត្តទទួលបានប្រតិភូកម្មអំណាចឱ្យចេញសេចក្តីសម្រេចក្នុងករណីនានានៅពេលដែលដំណោះស្រាយមិនអាចទៅរួច។[8] នៅថ្នាក់ស្រុកខណ្ឌ និងថ្នាក់ខេត្តក្រុង គណៈកម្មការសុរិយោដីដឹកនាំដោយអភិបាលស្រុកខណ្ឌនិងថ្នាក់ខេត្តក្រុង។[9] ប្រសិនបើករណីនោះមិនអាចដោះស្រាយបាននៅថ្នាក់ស្រុកខណ្ឌ និងខេត្តក្រុងនោះទេ ករណីវិវាទនេះនឹងត្រូវបញ្ជូនទៅកាន់គណៈកម្មការសុរិយោដីថ្នាក់ជាតិដើម្បីធ្វើការវិនិច្ឆ័យ។[10]

៣. គណៈកម្មការរដ្ឋបាល

គណៈកម្មការរដ្ឋបាល ធ្វើប្រតិបត្តិការនៅគ្រប់តំបន់នានា ហើយករណីដំបូងកើតឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលយុទ្ធនាការចុះបញ្ជីដីធ្លីឧបត្ថម្ភដោយរដ្ឋាភិបាល។[11] ទោះបីជាគណៈកម្មការរដ្ឋបាលពុំមានអំណាចចេញសេចក្តីសម្រេចចងកាតព្វកិច្ចក្តីក៏អាចជួយភាគីមានជម្លោះក្នុងការដោះស្រាយទំនាស់នោះបានផងដែរ។[12]

៤. អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី

នៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ២០០៦ មានព្រះរាជក្រឹត្យ[13]បង្កើតអាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី។ ការបង្កើតអាជ្ញាធរជាតិនេះគឺធ្វើឡើងតាមរយៈព្រះរាជក្រឹត្យជាជាងច្បាប់ភូមិបាលបង្កើតដោយសភាដែលបង្កការលំបាកក្នុងការផ្សះផ្សាជាមួយនឹងស្ថាប័នដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីដទៃទៀត។

---

[7] ប្រភពខាងលើមាត្រា១៥។

[8] ប្រកាសរបស់ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ស្តីពីការធ្វើប្រតិភូតកម្មអំណាចដល់អភិបាលនៃគណៈអភិបាលខេត្ត/ក្រុង ប្រធានគណៈកម្មការសុរិយោដីខេត្តក្រុងតាមការចេញសេចក្តីសម្រេចលើទំនាស់ដីធ្លីតាមយន្តការដោះស្រាយរបស់គណៈកម្មការសុរិយោដី ថ្ងៃទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ សារាចរណែនាំរបស់ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់លេខ១ ស្តីពីការអនុវត្តនីតិវិធីសម្រេចលើករណីវិវាទដីធ្លីនៅគណៈកម្មការសុរិយោដីថ្នាក់ខេត្តក្រុង ថ្ងៃទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១។

[9] ធនាគារពិភពលោក មជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់ និងជីអាយហ្សេត "តើឆ្ពោះទៅរកស្ថាប័នយុត្តិធម៌? ការត្រួតពិនិត្យទៅលើការងាររបស់គណៈកម្មការសុរិយោដីនៅកម្ពុជាពាក់ព័ន្ធទៅនឹងដំណោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី" ទំព័រ១២ (ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៦) អាចរកបានតាមរយៈ៖ http//bit.ly/1n30yAW។

[10] ច្បាប់ភូមិបាល មាត្រា ១៦។

[11] រដ្ឋាភិបាលបង្កើតកម្មវិធីចុះបញ្ជីដីធ្លីចំនួនពីគឺ៖ ១) កម្មវិធីចុះបញ្ជីដីធ្លីជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធ និង ២) កម្មវិធីចុះបញ្ជីដីធ្លីម្តងម្កាល។ ការចុះបញ្ជីដីធ្លីជាប្រព័ន្ធគឺផ្តួចផ្តើមឡើងដោយរដ្ឋាភិបាល ដែលកំណត់តំបន់មួយនៅពេលបានវាស់វែង និងផ្តល់ប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិរួចហើយ និងមានគោលបំណងធ្វើឱ្យដីដែលពុំមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់តាមច្បាប់នោះជាដីស្របច្បាប់។

[12] សមាសភាព និងតួនាទីរបស់គណៈកម្មការគ្រប់គ្រងដីធ្លីមានចែងនៅក្នុងអនុក្រឹត្យលេខ ៨៦ កណដ/ខដ ស្តីពីនីតិវិធីបង្កើតផែនទីឧបសម្ព័ន្ធសុរិយោដី និងបញ្ជីដីធ្លី ថ្ងៃទី៣១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០២។

[13] ព្រះរាជក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតអាជ្ញាធរជាតិទទួលបន្ទុកដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី ណស/ជន/០២០៦/០៩៧ (ថ្ងៃទី២៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៦)។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ការពុំបានចែងពីរបៀបការអនុវត្តរបស់អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីក្នុងច្បាប់ភូមិបាលបានលើកជាមន្ទិលសង្ស័យជាខ្លាំងពីធម្មនុញ្ញភាពរបស់ស្ថាប័ននេះ។[14] បច្ចុប្បន្ននេះ អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីដឹកនាំដោយឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី[15]រួមទាំងសមាជិកសភា ទីប្រឹក្សារដ្ឋាភិបាល និងអ្នកច្បាប់។ អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលត្រូវបានផ្តល់ឱកាសឱ្យតែងតាំងតំណាងមួយរូបចូលរួមក្នុងគណៈកម្មការនេះ តែពួកគេបានបដិសេធក្នុងការចូលរួមដោយសំអាងថា ពួកគេមិនចង់ពាក់ព័ន្ធជាមួយស្ថាប័ន ព្រោះខ្លួនពុំមានឥទ្ធិពលនោះទេ។[16]

សមាសភាពអនុប្រធាន រួមមានរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងដែនដីនគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា ព្រឹទ្ធសភា និងអធិការកិច្ច និងទេសរដ្ឋមន្ត្រីទទួលបន្ទុកបេសកកម្មពិសេស។[17] អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីមានអគ្គលេខាធិការដ្ឋានដឹកនាំដោយរដ្ឋលេខាធិការនៅទីស្តីការគណរដ្ឋមន្ត្រី។[18] ការសិក្សាមួយបានរកឃើញថាប្រធានអាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីបញ្ជូនកិច្ចការទាំងអស់ទៅនាយករដ្ឋមន្ត្រីដើម្បីធ្វើសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ។ សមាសភាពរបស់អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីបង្ហាញថាខ្លួនត្រូវបានគ្រប់គ្រងទាំងស្រុងដោយមន្ត្រីឬសមាជិករបស់រដ្ឋាភិបាលដែលជាការគំរាមធ្ងន់ធ្ងរដល់ឯករាជ្យភាព និងភាពត្រឹមត្រូវនៃអាជ្ញាធរជាតិនេះ។ ការសិក្សាដដែលនេះបានរកឃើញថាបុគ្គលិកនៅក្នុងអាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីមានការស្ទាក់ស្ទើរក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ៗដល់សាធារណៈជន។[19]

អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីមានឥទ្ធិពលដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីតាមរយៈការកំណត់ថាតើភាគីណាមួយត្រូវទទួលយកហើយភាគីណាមួយត្រូវបញ្ជូនទៅស្ថាប័នដទៃទៀត (រួមទាំងតុលាការ) និងពីរបៀបដែលខ្លួនស៊ើបអង្កេត។[20] សេចក្តីសម្រេចរបស់អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយ

---

[14] ដាណៃ អេដលើ "អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីកម្ពុជា៖ ការសិក្សាពិសេស" មជ្ឈមណ្ឌលដើម្បីការសិក្សាឈានមុខ និងធនាគារពិភពលោក យុត្តិធម៌សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋក្រក្រី (ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨) អាចរកបានតាមរយៈ៖ http://bit.ly/T2yNwO។

[15] ម៉ាយ ទិត្យថារា "ទំនាស់ដីធ្លីភាគច្រើននៅកម្ពុជាមិនត្រូវបានដោះស្រាយ" កាសែត *ភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍* (ថ្ងៃទី២១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៣) អាចរកបានតាមរយៈ ៖ http://bit.ly/1nzKxPZ។

[16] របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេស ឆ្នាំ២០១២។

[17] អនុក្រឹត្យលេខ១២២៧ ស្តីពីការរៀបចំនៃសមាសភាពរបស់គណៈកម្មការជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១។

[18] ប្រភពខាងលើ។

[19] ដាណៃល អេដលើ "អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីកម្ពុជា៖ ការសិក្សាពិសេស" មជ្ឈមណ្ឌលដើម្បីការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់និងធនាគារពិភពលោក យុត្តិធម៌សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ (ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨) អាចរកបានតាម៖ http://bit.ly/T2yNwO។

[20] ប្រភពខាងលើ។

ទំនាស់ដីធ្លីអាចប្ដឹងឧទ្ធរណ៍ទៅតុលាការបានដរាបណាសេចក្ដីសម្រេចនោះអាចត្រូវកំណត់បាន តែទោះបីជាមានការកំណត់ដូច្នេះក៏ដោយ សិទ្ធិនេះមិនទាន់ត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅឡើយទេ។[21]

អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីបំពេញមុខងារបន្ថែមដល់គណៈកម្មការសុរិយោដី និងត្រូវបានផ្ដល់សិទ្ធិឱ្យធ្វើសវនកម្មលើករណីទំនាស់ដីធ្លីនានាដែល"ផុតពីដែនយុត្តាធិការ" របស់គណៈកម្មការសុរិយោដី។[22] ដោយហេតុថា ករណីទាំងនោះពាក់ព័ន្ធនឹងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ ឬបុគ្គលមានឥទ្ធិពលដែលត្រូវបានបញ្ជូនមកកាន់អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី អាជ្ញាធរនេះត្រូវបានគេរិះគន់ជុំវិញការអនុវត្តរំលងយុត្តាធិការដ៏ត្រឹមត្រូវរបស់គណៈកម្មការសុរិយោដីនិងតុលាការ។ ជាងនេះទៅទៀតនោះ អាណត្តិការងាររបស់អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីត្រូវបានគេរិះគន់ថាមានភាពមិនច្បាស់លាស់និងមានដែនសមត្ថកិច្ចហួសហេតុលើច្បាប់ភូមិបាល។

៥. តុលាការ

តុលាការកម្ពុជាមានយុត្តាធិការទៅលើទំនាស់ដីណាដែលបានចុះបញ្ជី និងដីដែលបានផ្ដល់ប័ណ្ណកម្មសិទ្ធិរួចហើយ។[23] ប្រសិនបើភាគីមិនពេញចិត្តអាចប្ដឹងទៅសាលាឧទ្ធរណ៍បាន។ ភាគីដែលមិនពេញចិត្តនឹងសេចក្ដីសម្រេចរបស់គណៈកម្មាធិការសុរិយោដីថ្នាក់ជាតិអាចប្ដឹងទៅតុលាការផងដែរ។[24] តុលាការក៏មានយុត្តាធិការដែរទៅលើករណីវិវាទកិច្ចសន្យាពាក់ព័ន្ធនឹងដីធ្លីមិនទាន់ចុះបញ្ជីសុរិយោដីដូចជាវិវាទអំពីការបែងចែកមរតក និងវិវាទអំពីកិច្ចសន្យាទិញ លក់ ជួល បញ្ចាំជាដើម។[25] ប្រសិនបើករណីនោះពាក់ព័ន្ធនឹងដីធ្លីដែលមិនទាន់ចុះបញ្ជីភាគីត្រូវតែបញ្ជូនករណីនោះជាដំបូងទៅកាន់គណៈកម្មាធិការសុរិយោដី។

ក្រៅពីយន្តការផ្លូវការដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ ប្រជាពលរដ្ឋអាចដាក់ពាក្យសុំអន្តរាគមន៍ទៅក្រសួងមន្ទីរពាក់ព័ន្ធនិងស្ថាប័នភាគីពាក់ព័ន្ធនានាដើម្បីឲ្យជួយសម្រួលនិងពន្លឿនទៅលើការងារដំណោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីនោះ។

---

[21] ប្រភពខាងលើ។

[22] ព្រះរាជក្រឹត្យ ឈធ/ទនដ/០២០៦/៦៩៧ មាត្រា៣។

[23] ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្មនិងសំណង់ប្រកាសរួមលេខ ៣ ស្ដីពីការកំណត់សមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការ និងគណៈកម្មការសុរិយោដីទាក់ទិននឹងទំនាស់ដីធ្លី ថ្ងៃទី២៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៣ មាត្រា១ ។

[24] អនុក្រឹត្យលេខ ៤៧ ស្ដីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈកម្មការសុរិយោដី ថ្ងៃទី២១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០២ មាត្រា ២៣។

[25] ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្មនិងសំណង់ប្រកាសរួមលេខ ៣ ស្ដីពីការកំណត់សមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការ និងគណៈកម្មការសុរិយោដីទាក់ទិននឹងទំនាស់ដីធ្លី ថ្ងៃទី២៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៣ មាត្រា ៤។

ឯកសារយោង

ច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១

ព្រះរាជក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតអាជ្ញាធរជាតិទទួលបន្ទុកដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី ឈស/ជន/០២០៦/០៩៧ (ថ្ងៃទី២៦ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៦)។

អនុក្រឹត្យលេខ ៤៦ ស្តីពីនីតិវិធីនៃការកសាងប្លង់សុរិយោដីនិងសៀវភៅគោលបញ្ជីដីធ្លី(២០០២)។

អនុក្រឹត្យលេខ ៤៧ ស្តីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈកម្មការសុរិយោដី ថ្ងៃទី២១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០២។

អនុក្រឹត្យលេខ ១២២៧ ស្តីពីការរៀបចំនៃសមាសភាពរបស់គណៈកម្មការជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១១។

ប្រកាសស្តីពីការណែនាំនិងនីតិវិធីរបស់គណៈកម្មការសុរិយោដីករណីលេខ១១២យឈដ/ខទដ។

ប្រកាសរួមលេខ ៣ ស្តីពីការកំណត់សមត្ថកិច្ចរបស់តុលាការ និងគណៈកម្មការសុរិយោដីទាក់ទិននឹងទំនាស់ដីធ្លី ថ្ងៃទី២៦ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៣។

ប្រកាសរបស់ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ស្តីពីការធ្វើប្រតិភូតកម្មអំណាចដល់អភិបាលនៃគណៈអភិបាលខេត្ត/ក្រុង ប្រធានគណៈកម្មការសុរិយោដីខេត្តក្រុងតាមការចេញសេចក្តីសម្រេចលើទំនាស់ដីធ្លីតាមយន្តការដោះស្រាយរបស់គណៈកម្មការសុរិយោដី ថ្ងៃទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ ។

សារាចរណែនាំរបស់ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់លេខ១ ស្តីពីការអនុវត្តនីតិវិធីសម្រេចលើករណីវិវាទដីធ្លីនៅគណៈកម្មការសុរិយោដីថ្នាក់ខេត/ក្រុង ថ្ងៃទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១។

ដាណែល អេដលើ "អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លីកម្ពុជា ៖ ការសិក្សាពិសេស" មជ្ឈមណ្ឌលដើម្បីការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់និងធនាគារពិភពលោក យុត្តិធម៌សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ (ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨) អាចរកបានតាមរយៈ http://bit.ly/T2yNwO។

របាយការណ៍របស់អ្នករាយការណ៍ពិសេស ឆ្នាំ២០១២។

ធនាគារពិភពលោក មជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់ និងជីអាយហ្សេត "តើឆ្ពោះទៅរកស្ថាប័នយុត្តិធម៌? ការត្រួតពិនិត្យទៅលើការងាររបស់គណៈកម្មការសុរិយោដីនៅកម្ពុជាពាក់ព័ន្ធទៅនឹងដំណោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី" ទំព័រ១២ (ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៦) អាចរកបានតាមរយៈ http//bit.ly/1n30yAW។

កំណត់ត្រាសង្ខេបរបស់ម.ស.ម.ក ស្តីពី បរាជ័យនៃយន្តការដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី ភ្នំពេញ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៤ ។ អាចរកបានតាមរយៈ http://www.cchrcambodia.org/index_old.php?url=media/media.php&p=analysis_detail.php&anid=59&id=5 ។

សូមស្វែងយល់បន្ថែមអំពីសិទ្ធិដីធ្លីតាមរយៈ www.sithi.org/landrights